

SUÇA İTİLEN ÇOCUKLAR ve GENÇLER

HAZIRLAYANLAR

Gökçen KILIÇ

Günsu ERTUNÇ

Şermin Pınar YOGEV

Ankara 2013

SUÇA İTİLEN ÇOCUKLAR VE GENÇLER

“SUÇLU ÇOCUK YOKTUR, SUÇA İTİLMİŞ ÇOCUK VARDIR”

Toplumsal gelişmeler ve sanayileşme ile birlikte özellikle kentlerde suç işleme oranları ve suç işleyenler arasında da çocuk ve gençlerin sayısında ciddi artışlar olmuştur. Suça itilmiş çocuklar sorunu tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de önemli sosyal sorunlardan biridir. Bu durum konu ile ilgili olarak psikolojik, sosyolojik, biyolojik, hukuksal vb. alanları da kapsayan çok boyutlu araştırmaların yapılmasına ve özellikle aile, okul ve çevrenin etkileri ile yapılacak düzenlemelere ilişkin önerilerin geliştirilmesine neden olmuştur.

Toplum bilimlerine göre “suç” toplumsal, kültürel koşulların ve bireyin içinde yaşadığı çevrenin kötü etkilerinin bir sonucu olup, kişiyi toplum halinde yaşayan öteki bireylerin karşısına çıkaran bir çatışmanın ürünüdür. Ceza hukukunun tanımına göre ise “suç” yasanın cezalandırdığı harekettir. Dolayısıyla insanoğlunun gruplar halinde yaşamasından bu yana var olagelen bir sorundur. Bireylerin bütün ihtiyaçlarını karşıladığı yer olan toplum, çoğu zaman bireyin suç işlemesinde etkin bir rol oynar. Suça yönelten birçok öge ile iç içe kalmak zorunda olan bireyler, sosyal süreç içinde öğrenerek veya başka bireyleri örnek alarak birer potansiyel suçlu konumuna gelebilir (3).

Batı literatüründe “Juvenile Delinquency” terimiyle açıklanan, tam karşılığı “reşit olmayanın suçluluğu” olarak çevrilebilecek terim ülkemizde “**Çocuk Suçluluğu**” olarak kullanılmakta, bu tanım hem çocukluk hem de ergenlik döneminin büyük bir bölümünü kapsamaktadır. Çocuklar tarafından işlenen suçlar gerek türleri gerekse nedenleri açısından yetişkinlerden farklıdır. Bunun için “suça itilmiş çocuğun”, suçlu yetişkinlerden ayrı olarak değerlendirilmesi gereklidir. Bu dönemdeki suçluluk kavramını, klasik ceza hukuku kitaplarındaki “kanunların gösterdiği suç, bu suçu işleyen kişi de suçludur” şeklindeki tanımlamalarla açıklamak oldukça güçtür. Zira çocuk suçluluğu derinlemesine incelendiğinde, sorunun salt hukuksal bir problem olmadığı bunun yanında psiko-pedagojik ve sosyal bir olgu olduğu açıkça görülür. Bu dönemde işlenen suçu, yetişkin dönemde işlenen suçtan ayıran en büyük özellik, kişiliğin oluşma aşamasını içeriyor olmasıdır. Yeterince olgunlaşmamanın sonucu olarak çocuk belirgin bir dengesizlik içindedir. Çocuğun, gerek kendi kişisel durumundan gelen etkenler gerekse çevresel etkenler onun bu uyumsuz davranışı göstermesinde önemli etmenler olarak gözükmektedir. Çocuk suçluluğunda bu etmenler bir biriyle çok yakın ilişki içinde olup, suç bu etmenlerin olumsuz etkisinin bir bileşkesi olarak ortaya çıkmaktadır (1).

Küçük yaşlarda tüm çocuklar ufak tefek suçlar işlerler. Hatta bazı uzmanlara göre, her çocuk kendisini yenebilecek suçluluk dürtülerine sahiptir; aslında suçluluk kategorisine girdiği halde, önemsiz sayılan küçük suçları işlemeyen hiç kimse yoktur. Ancak bu küçük suçları işleyen çocukların gelecekte de suç işleyecekleri, suçlu olacakları anlamına gelmez. Gelişim süreci içinde çocukların büyük bir bölümü toplumsallaşmada ve çevreye uyumda dengeyi sağlayacaklardır (2). Ergenlik dönemindeyse, suça yönelten etkenler, hızlı bir bedensel ve ruhsal değişimden, kalıtsal nedenlerden, zekâ potansiyelinin sınırlılığında kaynaklanacağı gibi, çocukluk evresine dek uzanan yanlış eğitim ve yetersiz sevgi kökenli de olabilir. Değişen değer yargıları, ahlak ve sanayileşme, göçler, ekonomik bunalımlar gibi sosyo-ekonomik kaynaklı nedenler de ergeni suça iten etkenler arasında sayılabilir (2).

Çocuk suçluluğuna, ergenlik döneminde daha çok rastlanmaktadır. 14 yaş gerek İngiltere, gerekse bazı Avrupa ülkeleri ve ülkemizde en çok suç işlenen yaş olarak belirlenmiştir. Ayrıca ülkemizde suçluların yaklaşık yarısını yirmi beş yaşın altındaki çocuk ve ergenlerin işlemiş olduğu ve ileriki yaşlarda suç işleyenlerin büyük bölümünün, çocukluk ve ergenlik dönemlerinde de suç işlemiş oldukları belirlenmiştir.

ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN NEDENLERİ

Çocuk ne doğuştan kötü ne de iyi olan bir varlıktır. O da her canlı varlık gibi değişen, çevresi ile etkileşen ve gelişen bir bireydir. Onun iyi ya da kötü olmasını aldığı eğitim ve yaşantıları belirler. Bu da çocuk suçluluğunun kökeninin hukuksal olmaktan öte psikolojik ve sosyolojik olduğunu gösterir (3).

Araştırmalarda çocuğun suçluluğa yönelmesinin nedenleri konusu genel olarak üç başlık altında ele alınmaktadır.

- Çocuğun yapısı, özellikleri ve yeteneklerine ilişkin etmenler,
- Çocuk üzerindeki çevresel etkenler, özellikle içinde yetişip büyüdüğü en yakın çevre olan aile,
- Çocuğun sosyal çevresi ve yaşam koşulları (3).

Çocuk suçluluğunda bu etmenler bir biriyle çok yakın ilişki içinde olup, suç bu etmenlerin olumsuz etkisinin bir bileşkesi olarak ortaya çıkmaktadır.

1. Kişiyeye ve Kişiliğe Bağlı Nedenler

Çocuğun fiziksel özelliklerinin ya da psikolojik durumunun suçla olan ilişkisi birçok araştırmaya konu olmakla beraber her iki etken de tek başına suçlulukla ilişkilendirmek için yeterli **görülmemektedir**.

Psikolojik rahatsızlıklar ve suç arasındaki ilişki üzerine İzmir Çocuk İslah evinde yapılan çalışmalarda psikolojik duruma ilişkin eğilimler % 12 çocuğun normal, %73' ünün hafif nevroitik olduğu şeklindedir. Çocukların % 52'sinde uyum ve endişe problemleri, %70'inde ise depresyon, %40'da ise nevroz ve anksiyete, %54'ünde korku reaksiyonları görülmüştür. Bu etkenlerin içinde suçla doğrudan bağlantısı en çok olan psikopatik belirtiler ise %45 oranındadır (3).

Çocuk suçluluğunun kalıtsal olmayan kişisel sebepleri arasında, annenin hamilelik sırasında yeterince beslenmemesi, ilaç alkol ve uyuşturucu madde kullanması, psikolojik ve fizik şoklara maruz kalması, radyoaktif maddeye maruz kalması, ağır doğum koşulları ve doğum sonrası uygun olmayan bakım altında kalması gibi nedenler vardır (3).

2. Zekâ seviyesi ve suç ilişkisi

Suçla itilmiş çocuk araştırmalarının akıl hastalığı, uyuşturucu madde ve alkol kullanımı ile suç ilişkisinin yanı sıra, üzerinde durulan diğer önemli bir alanda zekâ seviyesi ile suç ilişkisidir.

İzmir Çocuk Ceza ve İslah evinde yapılan araştırmada yapılan zekâ testi sonucu çocuklarda zeka geriliği %63 olarak saptanmıştır. Zekâ geriliğinin etki altında kalmayı kolaylaştırması, uyum problemleri yaratması, suçlarını ve suçla ilişkin delilleri karartmadaki başarısızlıkları suç açısından bu oranı arttıran etmenler olarak değerlendirilmektedir (3).

3. Çevresel nedenler

Kalıtım ve biyolojik etkenler, çocuğun zekâ düzeyi, psiko-patolojik durumlar ve beden kusurlarının teorik olarak çocuk suçluluğunda etkili olabileceği destek görse de günümüzde daha çok çevre faktörlerinin etkili olduğu kabul edilmektedir.

Çocuk suçluluğu ile çocuğun önceki yaşantısı ve kişiliği arasında yakın bağlar bulunur. Bu nedenle çevresel etkenler olarak bu yazıda aile ve okul değişkenlerine ağırlık verilmiştir.

AİLE

Toplumsal bir kurum olan aile fizyolojik olduğu kadar ekonomik ve toplumsal yönleriyle de kişiyi, ruhsal gelişimi, oluşumu ve davranışları açısından biçimlendirip yönlendirir. Aile özellikle okul öncesi dönemde çocuğun yetişmesinde etkin bir toplumsallaştırma kurumudur. Gelişim süreci bebeklik, çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık evrelerinden oluşmakta ve her gelişim dönemi bir diğerine geçişte etkili olmaktadır. Örneğin ilk on sekiz aylık dönem içinde bebeğin temel bağımlılık gereksinimleri karşılanmışsa, çocuk kendini kişilik gelişimi için ikinci evreye hazır hisseder; tam tersine, bu gereksinimler yeterince karşılanmamışsa, çocuk diğer evreye geçişte sıkıntılar yaşayabilir (2).

Ailenin Çocuğun Suça Yönelmesindeki Etkileri

• Parçalanmış aile

Ölüm, boşanma, ayrılık ya da terk gibi nedenlerle aile bütünlüğünün bozularak ana babadan birinin ya da her ikisinin birden olmaması durumu "parçalanmış aile" olarak tanımlanmaktadır. Ailenin parçalanmasından kasıt, yalnızca ana-babanın ayrılıp eve üvey ana ya da babanın gelmesi değildir. Evliliklerini sürdürdükleri halde, duygusal açıdan kopmuş ailelerde bu guruba dâhildir (4).

Yapılan araştırmalar, ana-baba kaybının uyum bozukluğu kadar davranış bozukluğunda da etkili rol oynadığını göstermektedir. İntihar girişiminde bulunan ve çeşitli bunalım belirtileri gösteren hastaların büyük bir bölümünün ilk çocukluk yıllarında annelerini kaybettikleri saptanmıştır. Bunun yanında annenin varlığına karşın, çocuğa yeterince sevgi iletememesini de içine alan anneden yoksunluk beraberinde endişe, aşırı sevgi gereksinimi, güçlü bir intikam duygusu ve bunlardan doğan suçluluk duygusuna neden olabilir. İç dünyasındaki zorlukları bu tür tepkilerle ortaya koyan çocuğun davranış ve kişilik yapısında dengesizlikler ortaya çıkabilmektedir. Yapılan bir araştırmada mala ilişkin suçlardan oluşan deneklerin % 40'ının ilk beş yıl içinde annelerinden ayrı kaldıkları saptanmıştır. Hükümlü gençler üzerinde yapılan bir araştırmada suçlu deneklerin % 46'sının çeşitli nedenlerle anne-babalarından ayrı kaldıkları, % 22'sinin de parçalanmış ailelerden geldikleri tespit edilmiştir (2).

Başlangıçta anneye bağımlı olan çocuk özellikle kişilik gelişimi için koruyucu ve gözetici bir babaya muhtaçtır. Baba, otorite temsilcisi rolü ile bir yandan da toplumsal değerlerin temsilcisidir. Çocuğun üstüne aşırı düşen, çok koruyan ya da ona çok az zaman ayırabilen, onu ihmal eden zayıf ya da aşırı otoriter baba çocuk kişiliği üzerinde olumsuz etkiler bırakacaktır. Warren ve Palmer'in 316 suça itilmiş çocuk üzerinde yaptığı araştırma da % 98 baba yokluğu (evde baba yerini tutabilecek kimse de yok) ve % 17 anne yokluğu görülmektedir (4).

• Anne Baba Tutumları ve Aile İçi İlişkiler

Araştırmacılara göre, hoşgörülü ve demokratik ailelerde büyüyen çocuklar, arkadaşlarıyla ilişkilerinde daha etkin, girişken, yaratıcı fikirler öne sürebilen, fikirlerini serbestçe eyleme geçirebilen çocuklar olmaktadır. Bu tür çocuklarda kendini denetleme arzusunun daha erken rastlanmaktadır. Buna karşılık, daha sert bir denetim altında tutulan ya da eğitim yöntemleri değişken (tutarsız) olan ailelerde büyüyen çocuklar, boyun eğme ve saldırganlık gibi yollarla kendilerini kabul ettirmek istemekte ve kendi iç dünyalarını açıklamakta zorluk çekmektedirler (2).

Anne ve babalar, aşırı koruma ve hoşgörünün egemen olduğu eğitim ve disiplin anlayışı kadar, aşırı sert ve otoriter bir uygulamanın da yanlış ve zararlı olduğunu kabul etmelidirler. Tutarsız, katı, hoşgöründen uzak ve baskılı disiplin uygulanması, olumsuz ve itaatsiz çocukların yetişmesine neden olacaktır. Öte

yandan çocuğu tümüyle dürtü ve isteklerinin doğrultusunda serbest bırakan aşırı hoşgörülü ya da umursamaz bir yetiştirme tarzı da, başkalarının zararına, isteklerine doyum arayan bencilce davranışların ortaya çıkmasına yol açacaktır. Çocukların bu olumsuz davranışları, anne-baba-çocuk ilişkisini, gelişimin ileri evrelerinde daha da bozabilecektir. Hatta anti-sosyal davranışlara ve suçluluğa dönüşebilecektir. Glueck'lar, 200 suçlunun % 95'inin ailesinin çocuklarına verdiği disiplinin dengesiz biçimde ya çok sert ya da çok yumuşak olduğunu saptamıştır. Ayrıca, 500 suçlu, 500 suçlu olmayan birey üzerinde yaptıkları araştırmada, suçlu grupta bulunanların annelerinin % 96, babalarının da % 94 oranında çok sert ya da çok yumuşak disiplin uyguladıkları, buna karşılık, suçlu olmayan grupta bu tür disiplin uygulayan anne oranının % 66, baba oranının da % 65 olduğunu bulmuşlardır (4).

Çocuğa gösterilen aşırı hoşgörü, şefkat ve yersiz koruma ile çocuklar karşılaştıkları en ufak bir sorun ile tek başlarına mücadele edebilecek potansiyele ve cesarete sahip olamamakta ve en kolay yolu seçerek uyumsuz davranışlara yönelebilmektedirler. Ceza siyasetinde "Pasif Suçlular" adı verilen bu grup şiddet suçları işleyen aktif gruplar kadar tehlikeli olabilmektedirler. Çocuğun her hareketinin ana baba tarafından bağışlanması suç işlemenin ve suçlu kişiliğin oluşmasının nedenlerinden biridir. Çünkü çocuk suç işlediğinde bağışlanacağına inanır. Ve özellikle çocuğun ilk suç işlediğinde bağışlanması ve hoş görülmesi çocuğun yeni suçlar işlemesine neden olabilecektir (4).

Örneğin çocuğun küçük yaşlarda arkadaşının çok beğendiği kalemini alması karşısında anne babanın alacağı tutum çok önemlidir. Bunun yanında çocuğun okuldaki olumsuz davranışları karşısında gereğinden fazla koruyucu tutum ya da görmezden gelme (benim çocuğum yapmaz?) çocuğun bu davranışını pekiştirebilmektedir.

• **Ailede Disiplin ve Ceza Anlayışı**

Toplumumuzda çoğunlukla ceza ile disiplin kavramları karıştırılmakta, çocuğa şiddet uygulamanın onu disipline edeceği düşünülmektedir. Oysaki **disiplin olgusu**, "**çocuklar iyi hissedelerse daha iyi davranırlar**" fikrine dayanır. Amaç çocuklara yaş düzeylerine uygun olumlu davranışlar öğretmektir.

Disiplin, çocukların;

- Sakin olmalarını
- Problemleri çözmelerini
- Öfkelerini yönetmelerini
- Duygularını kontrol etmelerini ve
- Kendilerinden beklenenleri öğrenmelerini sağlayan bir süreçtir.

Ceza ise; çocukların nasıl davranacaklarını öğrenmeleri için onların "**kötü hissetmeleri, canlarının yanması, utandırılması ya da aşağılanmaları gerektiği**" düşüncesine dayanır. Ceza da;

- Davranış güce ve korkutmaya dayalı olarak kontrol edilir.
- Yanlış davranışa odaklanır.
- Çocuklara hatalarını ve ya yanlış davranışlarını gizlemeyi ya da yalan söylemeyi öğretir.
- Çocuklara davranışın olumsuz sonuçlarının sorumluluğundan kaçma yollarını ve rüşvet almayı öğretir (<http://actagainstviolence.apa.org>).

Görülüyor ki, çocuğun sağlıklı bir ruhsal ve toplumsal gelişme gösterebilmesinin ilk koşullarından biri, ailede tutarlı bir disiplin uygulanması ve belli ölçüde bir otoritenin, denetimin varlığı ile olmaktadır. Kısacası baskıcı, bedensel cezalara yer veren, çocuğa karşı sevgi göstermeyen ailelerde yetişen çocuklarda saldırganlık belirtilerine, kızma ve öfke duygularına sıklıkla rastlanmaktadır. Çocuğun doğrudan doğruya bu duygularını ana babaya yansıtması yasaklandığından, çocuk öfke ve saldırganlık duygularını içine atar. Bu içe atma aşırı derecede çoğalırsa çocuk nörotik bir yapıya bürünür ve hedefini aile dışında arar. İşte bu iç çatışmanın çeşitli ifade yöntemleri vardır ki bunlardan biri de suçtur (4).

- **İstenmeyen Çocuk**

Bazı anne ve babalar, çocuklarından hoşlanmadıklarını, onları sevmediklerini çeşitli biçimlerde davranışları ile gösterirler. Çocuğun, ailenin “istenmeyen birey”i olmasının birtakım nedenleri vardır. Evlilik ilişkilerinin doyurucu olmaması, yoksulluk, erken evlenen çiftlerin yeterince olgunlaşmaması, çocuğun çirkin, sakat ya da istenen cinsiyette olmaması, eşlerden birinin çocuğa düşkünlüğü nedeniyle kıskançlık bunların başında gelir. Duygusal etkileşimin azlığı yalnızca bireyin duygusal yönden değil, aynı zamanda fizyolojik, zihinsel ve toplumsal gelişimine de olumsuz etkide bulunur. Prof.Dr. Şemin’e göre, istenmeyen, sevilmeyen çocuğun davranışı aşağıdaki özelliklerden birini ya da daha fazlasını gösterir:

- Çocuk, sevgi kazanmak ya da hiç olmazsa dikkati üzerine çekmek arzusunu gösterir
- Ana babanın, kendisine gösterdiği düşmanlığı başkalarına beslemek yoluyla öç alır.
- Kendisinin değeri olmadığını düşünür, bu, onda endişe duyguları uyandırır.
- İstenmeyen, sevilmeyen çocuğun tipik davranışı saldırganlıktır. Olumsuz, kavgacı, isyankâr ve suç işlemeye meyillidirler.

- **Ailede Suçlu Bireyin/Bireylerin Olması**

Ana baba ve çocuk ilişkileri kapsamında bir diğer değişken de ailedeki üyelerden birinin, özellikle babanın suç işlemesi durumudur. Ailede anne ya da babanın suç işlemesi, ana baba-çocuk ilişkilerini iki açıdan etkilemektedir.

- Anne ya da baba tutuklanarak cezaevine gittiği için aile fiilen parçalanır.
- Baba erkek çocuk için bir model oluşturduğundan babanın suçluluğu, çocuğunda suça işlemesinde etkili olabilir.

Sosyal bilimciler ve eğitimciler, suçluluğun öğrenilmiş bir süreç olduğunu kabul etmekte ve suçluluk eğilimlerinin normalden sapsmiş davranış şekilleri olduğu kadar, grup yaşamına bağlı bir sorun olduğunu da kanıtlamaya çalışmaktadırlar. Yavuzer (1993)'in yaptığı araştırmada suçlu deneklerin % 54 gibi büyük bir bölümünün ailesinde hüküm giymiş suçluya rastlanmıştır. Öte yandan arkadaş çevresindeki kötü örneklerin de aile çevresi kadar olmamakla birlikte, çocuğu ya da genci etkileme olasılığı bulunmaktadır. Şemin'de, suçlu ya da alkolik anne ve babanın, çocuğun seçeceği örnekler olmaları açısından son derece olumsuz etkileri olduğunu ileri sürmektedir. Ferguson, Gloasgow'da yaptığı araştırma sonucuna dayanarak, babaları suçlu çocukların (% 24), diğer çocuklara oranla (% 12) iki kat daha fazla suç işlediklerini ileri sürmüştür (2).

- **Aileye İlişkin Diğer Etkenler**

Suçta itilmiş çocukların aile yapılarının ilgi çekici ve çarpıcı bir noktası da eğitim durumlarıdır. Bu aileler, genel olarak ya çok düşük seviyede eğitim görmüşlerdir ya da eğitimleri yoktur. Çocukların ilk eğitimlerini aldıkları yuva olan ailede, genellikle töre, görenek ve gelenekler doğrultusunda alışılmış yöntemlerle eğitildikleri açıktır. Okuma yazma bilmeyen ana babanın, çocuğunu tanımak için hiçbir bilimsel aydınlanma olanağı yoktur. Eğitilmiş olmak, ana babaya hiç değilse kendi davranışlarını denetleme olanağını verir. Yavuzer yaptığı araştırma da (1993), suçta itilmiş çocukların annelerinin % 76.6'sının, babalarının da % 40.7'sinin okuma yazma bilmediği saptanmıştır.

Çocuğun fiziksel ve psikolojik gelişimini etkileyen onu anti sosyal davranışlara iten en temel sebeplerden birisi de ailenin ekonomik durumudur. Suçta itilmiş çocukların büyük bir kısmı fakir ailelerden gelmektedir. Ancak, bunun yanında orta ya da daha üst düzey gelir sahibi ailelerden aile içinde daha önce suç işlemiş olanların bulunduğu ailelerde bu oranın artması gelir durumundaki düşüklüğün tek başına suça yöneltici bir faktör olmadığını göstermektedir. Ailenin sosyo-ekonomik şartları çocuğun kişiliğini

etkilemekle birlikte yoksulluk nedeniyle sürekli aç ve sokakta kalan çocuklarla ilgili olarak suç işleme endişesi taşınabilir. Suça itilmiş çocuğun ev koşullarının ilki ve en belirgin olanı, ailenin parasal durumudur. İstatistiksel veriler, çocuk suçluluğuyla yoksulluk ve onun getirdiği koşullar arasında dikkate değer bir ilişkinin bulunduğunu ve bu ilişkinin de önemli sayılabilecek ölçüde yüksek olduğunu göstermektedir (2).

Yavuzer (1993) yaptığı araştırmada suça itilmiş çocukların % 75.7'sinin, ıslahevine gelmeden önce çalıştığını saptamıştır. Ailenin ekonomik yetersizliği ve/veya çocuğun okuldaki başarısızlığı çocuğun erken yaşlarda iş hayatına sürüklenmesine neden olmaktadır. Kentsel hizmet ve istihdam olanaklarının yetersizliğine karşın, kırdan kente göç, ortaya çıkan işsizlik ve yoksulluk gibi sorunlar çocukların çalışmasında önemli etkiye sahip unsurlardandır. Kırsal, geleneksel toplumdaki kaynaklanan ve çocuklara ekonomik değer atfedilen toplumsal tutumlar da çocukların erken yaşta çalışmalarına neden olmaktadır. İş yaşamının çocuğun belirli bir sanatı kazanması ve sorumluluk duygusunun gelişmesi açısından olumlu etkisi olabilir. Ancak, iş ortamı çocuğun yeni model arayışlarına ve yaşamında büyük yer tutan oyuna olan gereksinimlerine ket vurulması ile olumsuz sonuçlara yol açabilir. Ayrıca, iş yaşamının getireceği sınırlı olsa ekonomik özgürlük, çevrenin olumsuz etkisine denetimsiz olarak kendisini bırakmasına da neden olabilir. Çocukların çalışmaları hem aile denetiminden azalmasına hem de aile korumasından yoksun kalmalarına neden olmaktadır. Bu durum onların istismara açık olması sonucunu doğurmaktadır. Aynı zamanda aile denetiminden uzakta ve olumsuz koşullarda çalışırken ucu ve uyuturucu madde kullanma, suça yönelme tehlikesi ile karşılaşılır (4).

Bireye toplumsal değerleri kazandıran, ona ilk sosyal deneyim fırsatını veren aile ortamının gelişim sürecindeki önemi büyüktür. Ancak aile ortamındaki duygusal ve toplumsal etkileşim yetersizliği ya da kötü modellerin bulunması, bu kurumun olumsuz bir uyarım kaynağı olmasına yol açar. Aile kurumunun yetersiz ya da eksik olması halinde, bu eksikliği giderecek en güçlü ve organize toplumsal kurum ise okuldur (2).

XVII. yüzyılda Victor Hugo: "**Bir okulun yapılması, bir hapisanenin kapanması demektir**", sözüyle eğitim ve suçluluğun arasında doğrudan bir ilişki bulunduğunu vurgulamıştır.

EĞİTİM-ÖĞRETİM VE OKUL

Okur-yazarlığın en önemli kazanımı “bir insanın yaşamı ile diğerinin yaşamı arasında bir bağın kurulmasını mümkün kılmasıdır. Çünkü okuma yazma, insanları başkalarının yaşamlarını hayal etmeye zorlamaktadır”

Bireylerin toplumsal beklentilere uygun davranış sergilemelerinde veya toplumsal düzen paralelinde istendik davranış değişikliği gerçekleştirmelerinde, eğitim gerçeği büyük bir önem arz etmektedir. Eğitim, bireyin toplumsallaşmasında güçlü bir sosyalleştirme aracı olmasının yanı sıra, ilişki kurma ve davranış biçiminin oluşumunda da önemli bir işlevi yerine getirmektedir. Özellikle, şiddet unsurlarını büyük ölçüde bünyesinde barındıran geleneksel yapılarda veya gruplarda, eğitim faktörünün çok önemli toplumsal bir fonksiyonu olduğu görülmektedir (6).

Eğitim/öğretim olgusu ile suç arasındaki ilişki bir kaç açıdan kurulabilir: Birincisi, eğitim ve/veya öğretim olgusu, bireylerde belirli düzeyde bir bilinç oluşumunu gerçekleştirmektedir. Aslında suç davranışı, büyük ölçüde belirli bir sorunun çözümüne yönelik olarak ortaya çıkmaktadır. Daha açık bir ifade ile hırsızlık yapan parasal sorununu, tecavüz eden cinsel istek sorununu veya cinayet işleyen birey de; miras bölüşümü, alacak verecek meselesi, hakarete uğrama gibi çok farklı değişkenlerde bir araya gelebilecek problemlerini hukukla çelişen bir tarzla çözüme çabasını sergilemiş olmaktadır. Burada sorunun çözüm biçimi bir tartışma konusudur. Bu nedenle var olan sorunların insancıl, hukuksal ve rasyonel bir biçimde çözümlenmesinde eğitim düzeyinin etkisi yadsınamaz. **Bu noktada eğitim olgusu, bilinç düzeyinin yükselmesi, rasyonel (akılcı) düşünme biçiminin şekillenmesi ile problem çözme becerisinin gelişmesinde çok temel bir işlevi yerine getirmektedir.** Bu yaklaşımı, gerçekleşmiş bir suç olayı ile şu şekilde örneklendirmek mümkündür: *Yasak aşk yaşayan bir çiftin durumundan haberdar olan komşu bir bayanın, bu durumu kızın ailesine aktaracağı yönündeki açıklaması veya tehdidi, kız ve erkek arkadaşı açısından önemli bir sorun teşkil etmektedir. Kız ve erkek arkadaşı, söz konusu durumu babasına aktaracağı korkusuyla tanıdıkları olan bu bayanı öldürmeye karar verip, cinayeti işlerler. Bu cinayet olayının gerçekleştirilmesinde, aslında sorunun çözümüne yönelik bir tutum bulunmaktadır.* Cinayet, adam öldürmeye teşebbüs, kan davaları vb. suç olaylarının pek çoğu bazen basit bir tartışma veya çok önemsiz bir gerekçeyle işlenmektedir. Aynı şekilde, büyük ölçüde kırsal alanda arazi, mera veya su kaynakları üzerinde ortaya çıkan tartışmaların çok sayıda cinayetle sonuçlanması örneğinde de olduğu gibi, tüm bu suç eylemleri aslında bir sorunu çözüme pratiğine karşılık gelmektedir. Aslında bu eylemler, öfke ve kızgınlık gibi psikolojik faktörlerle birlikte, yanlış ve eksik bir hukuk algısı ile düşük düzeyde seyreden bir bilinç gerçekliğine işaret etmektedir (6).

Kıscacası eğitim ve öğretim, bireylerin öfke kontrolünü sağlama, kişilerle yaşanan çatışmaları doğru bir biçimde çözüme ve karşılaşılan soruna/sorunlara rasyonel ve hukuksal bir tutum geliştirme gibi konularda çok önemli bir işlevi yerine getirmektedir. Okullarda uygulanan öfke kontrolü, çatışma çözme, kişiler arası sağlıklı iletişim gibi kazanımları içeren etkinliklerin, kişilerin ileriki toplumsal yaşam pratiklerinde de çok kapsamlı etkilerinin olduğu söylenebilir.

Suç ve öğretim ilişkisi ile ilintili olarak ele alınabilecek diğer bir husus da, öğrenim düzeyinin artması ile bağlantılı olarak iş bulabilme imkânının ortaya çıkma olasılığıdır. Bu da dolaylı olarak özellikle, mala yönelik suçların işlenme ihtimalini görece azaltmada etkili olabilmektedir. Çünkü öğrenim düzeyinin artışı ile birlikte iş bulabilme ihtimali, öğrenim düzeyi düşük olanlara nispeten görece daha yüksektir (6). Ancak burada, suçluluğun sadece işsizlik veya düşük öğrenim düzeyi ile ilintili bir olgu olduğu veya işsiz ve öğrenim düzeyi düşük olan bireylerin tümünün suç işleyebileceği anlamı çıkarılmamalıdır. Dahası yolsuzluk, zimmete para geçirme gibi bazı beyaz yakalı suçlarda gözlemlendiği gibi, bu suçları işleyenlerin çoğunlukla yüksek düzeyde bir öğrenim düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Bu nedenle, sadece yüksek düzeyde bir öğrenim düzeyine sahip olmak, tümüyle suçu engelleyici bir faktör olarak gözükmemektedir.

Bu gerçeğe rağmen, öğrenim düzeyinin yükselmesiyle birlikte iş bulabilme veya meslek sahibi olma olasılığının artması, suç oranları üzerinde azaltıcı bir rol oynamaktadır. Yüksek öğrenimli olanlar arasında suç işleme oranının düşük olması da, bu gerçeği apaçık bir biçimde ortaya koymaktadır (6).

Çocuk suçluluğu ile ilgili yapılan çalışmalarda özellikle mala yönelik suçlarda gruplar halinde suç işleme oranlarının %50'lerin üstüne çıktığı görülmüştür. Okuryazar olmayan çocuklarda toplu halde suç işleme oranı %60'lara dayanmaktadır. Okuryazar olmayan çocukların çevreyle uyum sağlamaları daha güç olduğundan, sosyal dayanışmaya ve bu tip arkadaş gruplarına ihtiyaçları daha fazla olmakta ve toplu suç işleme eğilimleri diğerlerine göre artmaktadır. Yine küçük yerleşim birimlerinden büyük şehre göç etmiş çocuklarda da sosyal dayanışma ihtiyacının fazla olması nedeniyle daha yüksek oranda gruplar halinde suç işleme oranı tespit edilmiştir (2).

Gelişmiş ülkelerde suç eğitim ilişkisi, büyük ölçüde “okul” teması üzerinden tartışılmaktadır. Çocuk büyüdükçe toplumsallaşma sürecine aile dışında kalan faktörlerin etkisi artmaktadır. Okul çocuk için, toplum tarafından oluşturulan ilk kendini deneme yeridir. Toplumun örgütlü bir kurumu olarak okulda roller, sorumluluklar ve uyulması gereken yazılı kuralları vardır. Okul, toplumun ve yetişkinlerin çocuk üzerinde doğrudan doğruya etkisinin görüldüğü bir ortam oluşturur. Böylece toplumsal değerlerin ve normların biçimlenmesinde katkıda bulunur (5). Suç ve okul ilişkisi üzerine odaklanan araştırmacıların çalışmalarına genel olarak bakıldığında özellikle; *akademik başarı, okula yönelik tutumlar (okulu sevip sevmemeleri, okula bağlılık), eğitim sistemi, okul yönetiminin öğrencilere yönelik tutumları (kötü davranışları, etiketleme), okul ortamı, öğrenciler arasındaki ilişkiler, okul yönetiminin disiplin anlayışı, okuldaki başarı düzeyi ve not durumu, okuldan kaçma sıklığı veya okuldan atılma* gibi faktörler üzerinde odaklaştıkları ve suçlulukla ilintili olarak söz konusu bu değişkenleri çözümleme unsurları olarak ele aldıkları görülmektedir (6).

Okulun, çocuğun toplumsallaşmasında ve uyumlu bir birey olarak var olan değerlerin kabulünü sağlamada gösterdiği olumlu etki, okul başarısızlığı ile tamamen ters orantılıdır. Okul başarısı, IQ düzeyi, notlar, akademik yetenekler ve kendini iyi bir öğrenci olarak görüp görmeme gibi faktörlerin, suçluluk ve uyuşturucu kullanma ile ters bir ilişkiyi yansıttığını belirten çok sayıda araştırma (Gullotta, Adams ve Montemayor, 1998: 71; Agnew, 1985; Patterson ve Dishison, 1985; White v.d., 1987; Wiatrowski v.d.; 1981) vardır. Okulda başarılı olan öğrencilerin, başarılı olamayanlara kıyasla daha az suç işledikleri (Hagan, 1991; Hirschi ve Hindelang, 1977, West, 1973) araştırma bulgularıyla saptanmıştır. Bir anlamda; okul ve suçluluk üzerine odaklanan araştırmalar, akademik başarı ve okula yönelik olumlu tutumunun, suçluluğu azaltıcı bir etkide bulunduğunu göstermektedir (Gullotta, Adams ve Montemayor, 1998:70-75). Akademik yetersizlik başarısızlığa, başarısızlık okula karşı ilgisiz olmaya veya okuldan soğumaya yol açmakta ve dolayısıyla öğrenci okuldan uzaklaşarak sokaklara yönelmeye ve yeni kriminal akran grubu ile birlikte olmayı tercih eder bir duruma gelmektedir. Bu da bireyin, suç işlemeğe eğilimli bir yapıya doğru kaymasına yol açmaktadır. Bu nedenle okul ile ilgili deneyimler ve okula bağlılık, suçun engellenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (6).

Friedlander, okulda başarılı olan çocuğun kendisini gösterme gereksinimini kolaylıkla giderilebilmesine karşılık, başarısızlığın onu sokağa iteceğini ve toplumsal yaşama uyum şansını azaltacağını savunur. Yavuzer (1993), suç işlemiş bireylerin okul başarılarını incelediğinde % 52.8'inin okul yıllarında başarısız olduğunu tespit etmiştir. Kuzuoğlu'nun 278 suçlu ve 200 suçsuz kişi üzerinde yaptığı araştırmasında da suç işlemiş bireylerden hiçbirinin anaokuluna gitmediği tespit edilmiştir. Yavuzer (1993)'in araştırmasında da suçlu bireyler içinde 12 tanesi hiç okula gitmemiş, % 87'si 7 yaşında okula başlamış, % 13'ü ise okula geç başlamışlardır. Suça itilmiş çocukların % 80.2'i öğretimlerini ilkokuldan sonra bırakmışlardır. Suça itilmiş çocukların yalnızca % 36.7'si hiç sınıfta kalmamış, % 63.3'lük bölümü yıl kaybetmişlerdir. Suça itilmiş bireylerden % 8.2'sinin herhangi bir arkadaş grubuyla ilişki kuramadıkları ve

bu konudaki çeşitli girişimlerinde grup dışına itildikleri saptanmıştır. Suça itilmiş çocuklardan yarısından çoğunun (%50.7) devamsızlık durumunun ileri derecede olduğu saptanmıştır (2).

Bazı araştırmacılar da, okul ile suçluluk arasındaki ilişkiyi, öğrencilerin okula olan bağlılık ve okul ile ilgili aktivitelere katılma (commitment) düzeyleri açısından irdelemektedirler. Okula az bağlı olan ve okulu sevmeyen öğrencilerin, okulu seven ve okula bağlı olan öğrencilere oranla daha fazla suç işlediklerini saptayan çok sayıda araştırma (Conger, 1976; Frase, 1973; Gold, 1963; Hindelang, 1973; Hirschi, 1969; Johnson, 1979; Joseph, 1995; Mann, 1981; Peterson, 1974; Poll & Burkett, 1972; Polk & Halferty, 1966; Rankin, 1980; Thomas ve Hyman, 1978; Wiatrowski v.d., 1981) mevcuttur. Buna ek olarak, bu araştırmalarda; yüksek düzeyde bir eğitim düzeyine, meslek arzusuna ve bir gelecek yönelimine sahip olmanın, suçluluğu azaltıcı yönde etkide bulunduğu savı ileri sürülmektedir. Aynı şekilde, eğitimsel başarıya rağmen yükselme açısından oluşan hayal kırıklığı veya geleceğe yönelik olarak olarak ilgisiz bir tutumun varlığının da, suçlulukta artırıcı bir fonksiyon gördüğü ifade edilmektedir (Gullotta, Adams ve Montemayor, 1998: 71).

Suç ve okul ilişkisi çerçevesinde ele alınması gereken önemli okul değişkenlerinden biri de okulu terk etme ve okuldan atılmadır. Okuldan atılma veya okulu terk etmek, suçluluğun önemli bir risk faktörünü oluşturmaktadır. Yapılmış bazı araştırmalar, okulu terk eden öğrencilerin suçluluk oranının, normal olarak mezun olan öğrencilere kıyasla daha yüksek düzeyde gerçekleştiği bulgusunu saptamıştır (Shoemaker, 1990:120). Bu da, okulu terk etme veya okuldan atılmanın, önemli bir suç göstergesi olduğunu ortaya koymaktadır (Siegel, 1989: 189; Walters, 1992: 157; Lotz ve Lee, 1999: 200) .

Suç ve okul ilişkisi çerçevesinde ele alınan diğer bir faktör de, okulun etiketlendirici/damgalayıcı yapısıdır. Bu çerçevede; Polk ve Schafer (1972) ile Cohen ve arkadaşları, okul ortamının etiketlendirici ve ayırıcı özelliğinin öğrencilerin okulu sevme veya okula bağlanma düzeylerini olumsuz olarak etkilediğini düşünmektedirler. Bu nedenle onlar, okul sisteminin alt sınıfa mensup olan çocuklara karşı ayırıcı davranma veya etiketleme gibi birçok olumsuzlukları içinde barındırdığı hususuna dikkat çekerek, bu olumsuzlukların çocukların suça itilmesinde etkili olduğunu ileri sürmektedirler. Bir anlamda, onlara göre, stigmatize edici tutumlar bir suçluluk nedenidir (Livingston, 1996: 391; Walters, 1992: 155). Ayrıca okulda bireye uygulanan baskıların bireyin başarısızlığını etkilediğini belirtmek gerekmektedir. Söz konusu öğrenciye yöneltilmiş şiddet eylemleri, bireyi okulda başarısız kılmasının yanı sıra okula karşı da olumsuz duygular beslemesine neden olur. Bu durum da, öğrencide derse ve okula karşı bir ilgisizlik yaratmakta ve bireyin okul ile olan bağlılığının zayıflamasına yol açmaktadır. Bireyin okula olan bağlılığının zayıflaması, bireyin suç işlemesi açısından önemli bir risk faktörünü oluşturmaktadır (6).

Güneydoğu Anadolu Bölgesi illerinde (Diyarbakır, Gaziantep, Siirt, Adıyaman, Şanlıurfa) bulunan cezaevlerindeki 960 hükümlü ile yapılan bir araştırmanın bulguları suç ve eğitim düzeyine ilişkin önemli sonuçlar ortaya koymaktadır (Kızmaz, 2004). Araştırmadan elde edilen bazı veriler şu şekildedir:

“Araştırma Bölgesi içerisinde yer alan illerdeki cezaevi müdürleri ile yapılan görüşmelerde; cezaevi müdürlerinin tümüne yakını, bölgedeki suçluluğun nedenlerine ilişkin olarak “düşük eğitim ve kültür düzeyliğini” en önde gelen faktör olarak göstermişlerdir. Ayrıca bu görüşmelerde onlar, bölgedeki eğitim düzeyinin düşüklüğünün yanı sıra, verilen mevcut eğitimin de oldukça kalitesiz olduğunu dile getirmişlerdir. Özellikle araştırma kapsamındaki suçluların, basit ve çok önemsiz konuların çözümünü büyük ölçüde fiziksel şiddet/güç kullanmak suretiyle çözmeye kalkışmalarının temelinde, eğitimsel ve kültürel bir boyutun olduğu hususu tartışma götürmemektedir.

Hükümlülerin okul yıllarında karşılaştıkları sorunlarının, başarı düzeylerinin, okul yöneticisi ve öğretmenler ile olan ilişki biçimlerinin suçlulukteki etkilerini tespit etmek, hükümlülerin büyük bir çoğunluğunun ilkokul mezunu olmaları veya her hangi bir öğretim kurumuna devam etmemiş olmaları

nedeniyle oldukça güçtür. Çünkü hükümlülerin, yaklaşık olarak % 80'i, ilkokul mezunu veya her hangi bir öğretim kurumuna devam etmemiştir. Öğrencilerin suç işleyen gruplara dahil olmaları veya suç işlemeye başlamaları daha çok, ilkokul sonrası (ilköğretimin ikinci kademesi ve ortaöğretim) öğretim safhalarında gerçekleşmektedir. Buna rağmen yine de bu çalışma, hükümlülerin % 23'ünün okul yıllarında bazı problemler (okuldan atılma, disiplin cezası alma, öğretmenlerle münakaşa etme v.b) yaşadıklarını göstermektedir. Bu oran içerisinde özellikle okuldan atılan veya okulu tek edenlerin oranı dikkat çekicidir (%14). Bu nedenle okulu terk etme veya okuldan atılma suçluluk açısından önemli bir risk faktörüdür. Öğrencilerin, okul ile olan ilişkilerinin kesilmesinde özellikle, bireylerin başarı ve okula olan ilgi düzeyleri etkili olmaktadır”.

Özetle suç araştırmalarında genelde, aile ve okul kurumlarına ayrıcalıklı bir konum atfedildiği görülmektedir. Çünkü bireylerin toplumsal değerlere bağlılığının sağlanmasında ve örülü toplumsal değerlere uygun davranış kalıbı geliştirmelerinde bu iki kurum son derece temel bir rol oynamaktadır. Bu çerçevede, bu iki temel kuruma olan bağlılık düzeyi, bireyin suça yönelimli hale gelip gelmemesinde temel bir gösterge olmaktadır.

Okulun toplumsallaştırma görevini her hangi bir nedenle yerine getirememesi, bireyin başarısını, gelişimini, çevresine uyumunu ve ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyecektir. İnsancıl, bireyi geliştiren, yaşama hazırlayan eğitimin etkinliğine ve önemine karşılık, eksik, yetersiz, yanlış eğitim birçok sorunun kaynağı olabilmektedir. Bazı hallerde okul, çocukların gelişme ve uyum güçlüklerini çözmeye yardım edecek yerde, farkında olmadan güçlüğü artırıcı etkiler yaratmaktadır. Bunun sonucu olarak da okuldan kaçmak, hırsızlık vb. gibi sorun ve suçlar ortaya çıkmaktadır (2).

Eğitim sistemleri öğretim ve meslekî formasyon vermenin ötesinde, özellikle çocuğa temel değerleri ve kendisine ait kültürel kimlik ve geleneklere, yaşadığı ülkenin değerlerine, insan hakları ile temel özgürlüklere saygı tavrı kazandırma; okula ve topluma ait olma ve kimlik duygusunu geliştirecek etkinlikleri destekleme görevini üstlenmelidir Okul, bir sosyal kurum olarak gerektiğinde aile ve yakın çevrenin veremediği olumlu etkileşim ortamını hazırlayan, bu boşluğu dolduran bir kuruluştur. Okul, bu önemli işlevini gereği gibi yerine getirebildiği ölçüde başarılı sayılır. Okulun tek başına suçluluk problemini kontrol edebileceği söylenemez ama gençlik üzerinde suçluluğu önlemede önemli bir kurum olduğu unutulmamalıdır (2).

Bireysel suçluluk açısından okul başarısının bu denli önem arz etmesi, okul yönetiminin ve öğretmenlerinin de omuzlarına oldukça büyük sorumluluklar yüklemektedir. Çünkü, bireyin başarısızlığında okul yönetiminin/personelinin de rolü küçümsenmeyecek düzeydedir. Genel olarak bireyin başarısızlık nedenlerine bakıldığında, bu durum daha açık bir biçimde gözükmemektedir. Gullotta, Adams ve Montemayor (1998: 70-71) bireyin okuldaki başarısızlığını etkileyen bazı hususları şu şekilde sıralamaktadırlar:

- 1- Okul yönetimi ve personelinin, düşük ekonomik düzeydeki bazı öğrencilerin, eğitim potansiyeli açısından da sınırlı bir yeteneğe ve başarı düzeyine sahip olduklarını varsayarak bu öğrencilere gereken önemi vermemeleri.
- 2- Okul müfredatının, öğrencilerinin sorunlarını içermekten uzak oluşu. Bu durum, öğrencilerin sorunlarına karşı bir ilgisizliğe yol açmaktadır.
- 3- Öğretme metodunun, çoğu kez öğrencilere elverişli/uygun olmaması ve iyileştirici eğitimin (remedial education) yetersiz oluşu.
- 4- Ekonomik açıdan farklı pozisyonlara sahip olan öğrencilerin, okul veya sınıf ayrımına tabi tutulmaları.

SUÇA İTİLEN ÇOCUKLARA YAKLAŞIM

AİLELERE ÖNERİLER

1. Çocuğunuzla iletişime geçin ve güven ilişkisi kurun

Önce sizinle ilişki kurmasını ve güven duygusunun gelişmesini sağlayın. Suça yönelik davranışlarını onaylamadığınızı belirtin, çocuğın davranışına odaklanarak, kişiliğine yönelik küçümseyici ve aşağılayıcı bir tutum sergilemeyin. Çocuğunuzu yargılamadan, suçlayıcı bir tutum takınmadan anlamaya çalışırsanız size güven duyması daha kolay olacaktır.

2. Çocuğunuza, karşılaştığı problemleri nasıl çözmesi gerektiği konusunda rehberlik edin.

Özellikle iletişim sorunlarında ya da arkadaş ilişkilerinde karşılaştığı ya da karşılaşılabileceği sorunlar hakkında ve bunlara ilişkin çözüm yolları ile ilgili konuşmalar yapın. Kendi karşılaştığınız sorunları paylaşabilir ve bu konuda neler yaptığınızı anlatabilirsiniz. Örneğin komşunuzla yaşadığınız bir sorun karşısında öfkelenmek ya da onun arkasından konuşmak yerine, komşunuzla yaptığınız samimi bir konuşmayı örnek gösterebilirsiniz. Çocukların söylediklerinizden çok yaptıklarınızı tekrar ettiklerini unutmayın. Bir başka örnek ailelerin sıklıkla yaptıkları bir hata olan yalan söyleme davranışı ile ilgili olarak verilebilir. Telefonda size gelmek isteyen bir arkadaşınıza ya da akrabanıza, çok işiniz olduğu için misafir kabul edemeyeceğinize dair bir yalan söylediyse ve çocuğunuz bunu işittiyse, çocuğunuza yalan söylemeyi model olarak öğretmiş olursunuz. Farkında olunmadan yapılan bu tür hatalar çocuğın davranışlarında oldukça önemli etkilere sahiptir.

3. Çocuklara evdeki kuralları ve sorumluluklarını anlayabileceği bir dille anlatın

Kuralları ve kurallara uymanın neden gerekli olduğunu ayrıntılı bir biçimde ifade edin. Kuralların uygulanması konusunda tutarlı ve kesin bir tavır sergileyin. Bugün uyguladığınız bir kuralı bir başka gün görmezlikten gelmeyin. Kurallar konusunda ailenin diğer bireylerinin de aynı tutumu sergilemeleri konusunda dikkatli olun.

4. Özellikle sorumluluklarını yerine getirme konusunda net ve tutarlı davranın.

Bu konuda taviz vermemeye dikkat edin. Sorumluluk sahibi olmayı öğrenme, pek çok kişinin sandığından daha çabuk başlar. Denilebilir ki çocuğın doğduğu andan itibaren çevresinde sezindiği olaylar, anne-babanın ona karşı gösterdiği özen ve bakım, sorumluluklarını yerine getiriş biçimi onda ilk etkileri oluşturur. Unutulmamalıdır ki; "çocuk yaşadığını öğrenir".

5. Çocuğu suç işlemeye iten etkenleri (arkadaşlar, çevre) araştırın

Çocuğunuzun okuldaki çevresi hakkında bilgi sahibi olun. Çocuğunuzun suç içeren davranışını arkadaş çevresinden öğrenip öğrenmediğini kontrol edin. Yaşadığı çevrede suç işleme oranının yüksek olması, kendisinin bir suç işlendiğine şahit olup olmadığı çocuğunuzun suça itilmesi ile ilgili önemli ipuçları verebilir.

6. ocuğu takibe alıp, okuldan uzaklaşmasını/ayrılmasını engellemeye çalışın

Suça itilen çocuğun yalnızlaşması ve okul ortamından izole edilmesi, çocuğun suça daha çok itilmesi anlamına gelir. Çocuğun okul ortamında kalmasını ve okula devam etmesini sağlamaya çalışın. Devam devamsızlıklarını takip edin. Bunun için öğretmenlerinden, okul idaresinden bilgi edinebilirsiniz. Okuldan atıldığı ya da ayrıldığı zaman neler olabileceğini tartışın ve okulda kalmasının yararlarını görmesini sağlayın

7. Çocuğun etiketlenmesini önleyin

Çocuğun arkadaşları ve öğretmenleri tarafından dışlanmasını önlemek için onları bilgilendirmeye çalışın. ocukta ne gibi sorunlar olduğunu, onu damgalamanın ne gibi olumsuz sonuçlar doğurabileceği konusunda paylaşımda bulunun. Yaşadığınız çevrede çocuğunuzla aynı okula giden ya da çocuğunuzla yakın ilişkileri olan komşu, akraba v.s. gibi kimselerin çocuğunuzu etiketlemesinin de önüne geçmeniz gerekecektir. evrenizdekilerin "bu ocuk iflah olmaz şeklindeki" nyargılarının farkına varmalarını ve bunları değiştirmeleri için adım atmalarını sağlayın. Damgalanma konusunda çocuğu da bilgilendirin. Bazı davranışları yüzünden arkadaşlarının, ğretmenlerinin ve okul idaresinin onu nasıl değerlendirebileceği ve bunun sonucunda ona nasıl davranabilecekleri konusunda bilgi verin. Kendi davranışlarının, diğer insanların ona nasıl davranacaklarını belirlediğini gösterin.

8. Okul psikolojik danışmanından ya da bir uzmandan destek alın

Çocuğunuza nasıl davranmanız gerektiği ile ilgili destek almak için okul psikolojik danışmanı veya bir uzman ile görüşün. Okul psikolojik danışmanı size gerekli desteği sunarak, bu süreçte kendinizi yalnız ve desteksiz hissetmemenizi sağlayacaktır.

ÖĞRETMENLERE ÖNERİLER

1. Öğrencinizle iletişime geçin ve güven ilişkisi kurun

Önce sizinle ilişki kurmasını ve güven duygusunun gelişmesini sağlayın. Suça yönelik davranışlarını onaylamadığınızı, ama onun yaşam tarzını, ilgi alanlarını, beğenilerini kabullendiğinizi hissettirebilmeniz önemlidir. Öğrenciyi yargılamadan, suçlayıcı bir tutum takınmadan anlamaya çalışırsanız size güven duyması daha kolay olacaktır.

2. Çocuklara sınıf içi kuralları, haklarını ve sorumluluklarını anlayabileceği bir dille anlatın

Kurallara uymanın neden gerekli olduğunu ayrıntılı bir biçimde ifade edin. Özellikle sorumluluklarını yerine getirme konusunda net ve tutarlı davranın. Sınıf içinde uyulacak kuralları ve kurallara uyulmadığında uygulanacak yaptırımları sınıftaki öğrencilerle kararlaştırın.

3. Çocuğu suç işlemeye iten etkenleri (aile, arkadaşlar, çevre) araştırın

Çocuğun yaşadığı çevre hakkında bilgi sahibi olun. Çocuğun suç içeren davranışını yakın çevresinden öğrenip öğrenmediğini kontrol edin. Aile içinde suç işlemiş bir birey olup olmadığını, varsa ceza görüp görmediğini araştırın. Yaşadığı çevrede suç işleme oranının ne olduğunu, kendisinin bir suç işlendiğine şahit olup olmadıklarını sorun. Okulda ve okul dışındaki arkadaş çevresinin suça yatkın kişilerden oluşup oluşmadığını öğrenin. Tüm bunlar çocuğun suça itilmesinde etken olabilecek durumlardır. Böyle bir durumun varlığında okul psikolojik danışmanından destek alın.

4. Çocuğu takibe alıp, okuldan uzaklaşmasını/ayrılmasını engellemeye çalışın

Suça itilen çocuğun yalnızlaşması ve okul ortamından izole edilmesi çocuğun suça daha çok itilmesi anlamına gelir. Çocuğun okul ortamında kalmasını, okula devam etmesini sağlamaya çalışın. Devam devamsızlıklarını takip edin. Bunu yaparken çocuğa okulun bu konudaki işleyişini, yaptırımlarını kendisine açık bir şekilde bildirin. Okuldan atıldığı ya da ayrıldığı zaman neler olabileceğini tartışın ve okulda kalmasının yararlarını görmesini sağlayın. Okuldan uzaklaşan çocukların riskli davranışlar sergileyebileceğini, suç işleyen gruplara dâhil olabileceğini ve tüm bunların toplumsal sorunlar olarak tekrar sizin karşınıza çıkabileceğini unutmayın. Örneğin madde kullanan bir öğrenciyi diğer öğrencileri de etkileyeceği düşüncesiyle okuldan atmak ya da uzaklaştırmak bir süre sonra öğrencinin okul etrafında uyuşturucu satıcısı olarak geri gelmesini engellemeyecektir. Böylece var olan tek bir problem katlanarak büyüüp sizin karşınıza tekrar çıkacaktır. Öğrenciyi okuldan uzaklaştırmak yerine okulda tutarak kazanmaya çalışmak için gerekli birimlerden destek alabilirsiniz.

5. Okul ile bağ kurmasını sağlayın

Çocuğun kendini daha iyi tanımasına yardım edin. İlgi alanları doğrultusunda okul içinde ve dışında meşgul olacağı yeni sosyal aktivitelere yönlendirin. Bu aktiviteler konusunda onu cesaretlendirin. Sanat ve spor alanlarında çalışan öğretmenlerle işbirliği yapın. Bu aktiviteler çocuğun ilgi ve beğenileri doğrultusunda tiyatro, müzik, herhangi bir spor takımında bir görev vs. gibi etkinlikler olabilir. Çocuk kendini bu alanlardan birinde başarılı hissederse ve eğlenceli bulursa okulla da daha sağlıklı bir bağ kurabilecektir.

6. Çocuğun etiketlenmesini önleyin

ocuğu etiketlemeyin ve idare ile öğrenciler tarafından da etiketlenmesini/dışlanmasını önlemek için çaba sarf edin. ocukta ne gibi sorunlar olduğunu ve onu damgalamanın ne gibi olumsuz sonuçlar doğurabileceğini anlatın. "*Bu ocuk iflah olmaz*" şeklindeki önyargıların çocuğa daha çok zarar vereceğinin farkında olun. Damgalanma konusunda çocuğu da bilgilendirin. Bazı davranışları yüzünden arkadaşlarının, ğretmenlerinin ve okul idaresinin onu nasıl değerlendirebileceği ve bunun sonucunda ona nasıl davranabilecekleri konusunda bilgi verin. Kendi davranışlarının, diğer insanların ona nasıl davranacaklarını belirlediğini gösterin.

7. Aileyi durumdan haberdar etmeniz gerekirse bunu okul psikolojik danışmanı ile işbirliği kurarak yapın

Aileyi haberdar etmeniz gerektiğinde bu duruma ailenin vereceği tepkiyi kestirmekte zorlanabilirsiniz. Ailenin tepkisi karşısında kimi zaman çocuğu durumdan korumak zorlaşabilir. Bu nedenle aileyi bilgilendirme sürecinde profesyonel yardım almak ailenin tepkilerini kontrol altında tutabilmek için önemlidir. Okulunuzdaki psikolojik danışmandan mutlaka destek alın.

Kaynaklar

1. Bayındır, N., Özel, A., Köksal, E. (2006). “Çocuk Suçluluğu Demografisi: Kütahya Şehri Örneği”, Polis Bilimleri Dergisi, 9: 1-4.
2. http://www.kriminoloji.com/Suca_itilmis_Cocuklar_Psikolojisi.htm.
3. Baltacı, A.(2011). Çocuk Suçluluğu. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
4. Kunt, V. (2003). Suç ve Çocuk. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
5. <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/cocuksuclulugu.htm>.
6. Kızmaz, Z. (2004). “Öğrenim Düzeyi ve Suç: Suç – Okul ilişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(2):291-319.
7. Okullarda Suç ve Şiddeti Önleme. Kültegin Ögel, İtir Tarı, Ceyda Yılmazçetin Eke. Yeniden Yayınları No:17, İstanbul, 2006
8. Çocuk Dostu Okul Riskli Davranış Gösteren Çocuklara Yaklaşım. Kültegin Ögel, Sevil Taner, Ceyda Yılmazçetin Eke. Unicef, 2003